

BOTSWANA

Rehabilitering ger nytt liv för ryggmärgsskadade

För knappt två år sedan voltade militärpolisen Edward Dhliwayo med sin bil och fick en ryggmärgsskada som för alltid förlamade honom från midjan och neråt. Som ett resultat av ett svensk-botswanskt samarbete finns nu en klinik på plats för rehabilitering av skador såsom Eddies. Idag är han coach för andra i samma situation.

”Ryggmärgsskadevården fanns knappt innan projektet startade. Patienter vårdades på vanliga avdelningar för ortopedi och opererades bara om de ansågs rehabiliteringsbara. Hade man exempelvis en nackskada fick man ingen rehab,” säger Inka Löfvenmark som är fysioterapeut vid stiftelsen Spinalis.

Edward Dhliwayo, eller Eddie som han kallas, hamnade efter olyckan den första januari 2011 på Princess Marina Hospital i Gaborone och på den då nyöppnade Spinaliskliniken för ryggmärgsskadade. Kliniken hade till en början bara sex sängar. Men den utvecklades sedan till en helt egen avdelning, dit Eddie flyttades i juni samma år.

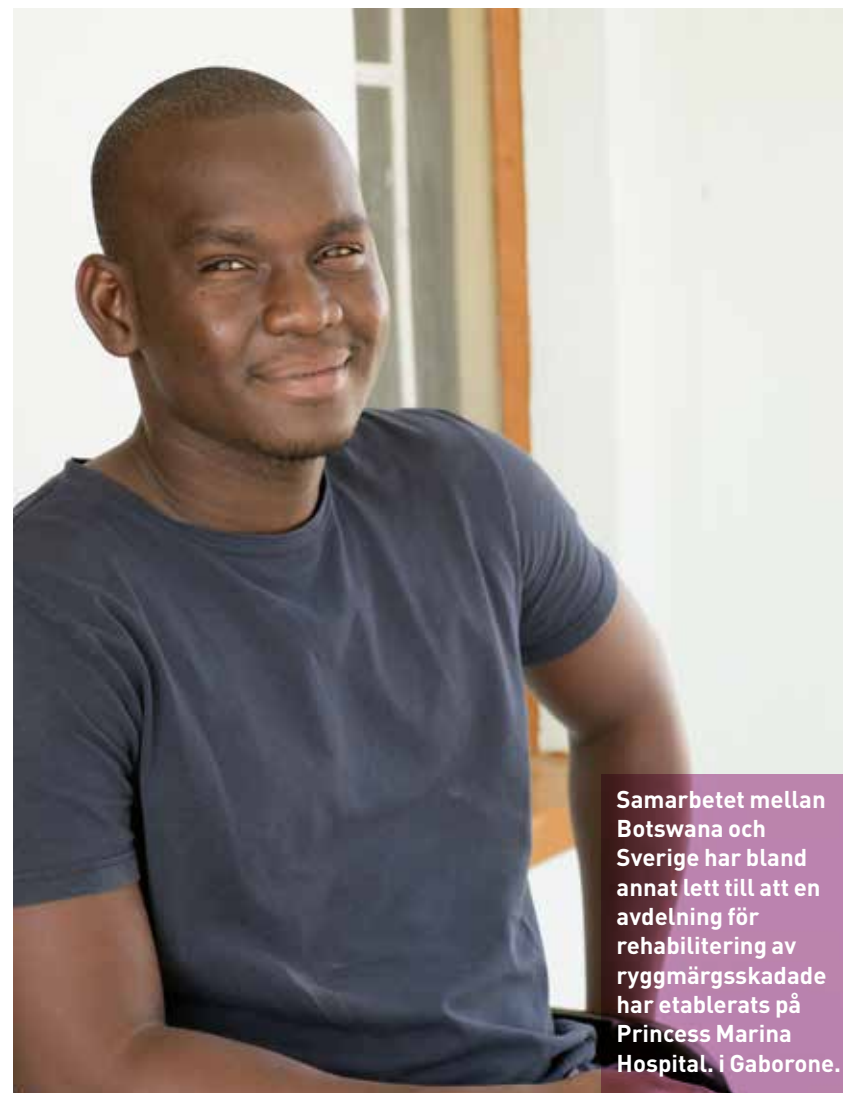
Den nya avdelningen är ett direkt resultat av aktörssamverkan mellan svenska stiftelsen

Spinalis och hälsoministeriet i Botswana genom sjukhuset Princess Marina Hospital i huvudstaden Gaborone.

Eddie Dhliwayo berättar att de första månaderna var hektiska och känsllosamma.

”Denna tid måste man tillåta sig själv att sörja de två viktiga funktioner som försvinner vid en ryggmärgsskada: din mobilitet och din självständighet. För att bemöta de psykiska svårigheterna under rehabilitering och återta det som går av mobilitet och självständighet, är motivation en nyckelfaktor,” berättar han.

Den unge Dhliwayo har en påtagligt positiv attityd. Han berättar själv att den har hjälpt honom att finna drivkraften att bli bättre. Efter ett tag kände han att han fått en andra chans – han hade faktiskt överlevt och kunde bli bättre.

Samarbetet mellan Botswana och Sverige har bland annat lett till att en avdelning för rehabilitering av ryggmärgsskadade har etablerats på Princess Marina Hospital, i Gaborone.

Idag är han en av de första som har helt rehabiliterats inom projektet. Eddie Dhliwayo har dessutom sekonderats från militären för att arbeta på kliniken som rehab-coach. Konceptet är typiskt för Spinaliskliniken i Stockholm; en patient ska hitta sin egen motivation att skapa förutsättningar för ett självständigt liv. Genom att se andra människor som rehabiliterats får man också goda förebilder som inspirerar.

”Jag gör skillnad för andra patienter genom att de ser mig. Andra börjar tänka att ”om han kan göra det, så kan jag också,” säger Edward Dhliwayo.

Nästa steg i rehabiliteringen är att bemöta de stora utmaningarna med att återvända till hemmet. Eddie berättar att när man kommer hem är allt nytt, både i hemmet och i staden runt omkring. Gaborone är väldigt svår att ta sig runt i med rullstol, och Dhiliwayo vill att den botswanska staten ska börja arbeta med anpassning för människor med funktionshinder.

Det finns tecken på attitydförändringar sedan projektet startade och intresset för frågor kring funktionshinder har ökat hos den botswanska regeringen. I höstas kom en delegation till Sverige för att se hur policyarbetet fungerar här.

På Princess Marina Hospital, har kliniken nu fått en självklar plats i nya egna lokaler, där driften finansierats helt av sjukhuset. En rullstolsverkstad har inrättats och rullstolar köps in från Sverige och Sydafrika.

FOTO: CARL MYRÉN

Det finns tecken på attitydförändringar sedan projektet startade och intresset för frågor kring funktionshinder har ökat hos den botswanska regeringen.

”Ryggmargsskadade vårdens fanns knappt innan projektet startade.”

/INKA LÖFVENMARK

”Nu ser jag mina patienter använda rullstolar. De åker runt i korridorerna med full fart och är fyllda av energi,” säger Dr Yashpal Gureja som är chef för den ortopediska kliniken vid Princess Marina Hospital i Gaborone.

Stiftelsen Spinalis har under dessa år fått möjlighet att utveckla konceptet bakom Spinalis, först i Botswana och sedan början av 2013 även i grannlandet Namibia. Sidafinansieringen upphör i december 2013 men samarbetet mellan parterna kommer att fortsätta. Förhoppningen är att kunna sprida konceptet också till andra länder i Afrika.

FAKTA

SAMARBETSPARTNERS

Hälsoministeriet i Botswana, Princess Marina Hospital och Stiftelsen Spinalis i Sverige.

TOTAL KOSTNAD

63 900 000 SEK

SIDAS BIDRAG

12 070 400 SEK

PARTNERS BIDRAG

51 800 000 SEK

TIDSRAM

2009–2013

RESULTAT

- En permanent avdelning för rehabilitering av ryggmargsskadade har etablerats på Princess Marina Hospital i Gaborone.
- Personal har fått ökad kompetens.
- Rehab-coaches börjar utses.
- Sedan starten har 150 patienter fått rehabilitering via Spinaliskliniken.
- Under samma tid har över 850 patienter nåtts av vårdinsatser, från Spinalis, i sina hem.
- Leveranskedja för teknisk assistans (till exempel rullstolar) har etablerats.
- Konceptet utvecklas sedan januari 2013 också i Namibia.